

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
Інстытут інклюзіўнай адукацыі
Кафедра лагапедыі

Тэма: Навучальная дзейнасць дзяцей

Сімчанка К.В.
выкладчык кафедры лагапедыі

«Навучальная дзейнасць» (НД) - дастаткова неадназначнае паняцце. Можна вылучыць тры асноўныя трактоўкі гэтага паняцця, прынятыя як у псіхалогіі, так і ў педагогіцы:

1. НД разглядаецца як сінонім навучання, вучэння.
2. У "класічнай" савецкай псіхалогіі і педагогіцы НД вызначаецца як вядучы тып дзейнасці ў малодшым школьным узросце. Яна разумеецца як асаблівая форма сацыяльнай актыўнасці, якая праяўляе сябе з дапамогай прадметных і пазнавальных дзеянняў.
3. У трактоўцы напрамку Д.Б. Эльканіна - В.В. Давыдава навучальная дзейнасць - гэта адзін з відаў дзейнасці школьнікаў і студэнтаў, накіраваны на засваенне імі з дапамогай дыялогаў (палілогаў) і дыскусій тэарэтычных ведаў і звязаных з імі ўменняў і навыкаў у такіх сферах грамадскай свядомасці, як навука, мастацтва, маральнасць, права і рэлігія.

Сутнасць НД складаецца ў тым, што яе вынікам з'яўляецца змена самога навучэнца, а змест НД заключаецца ў авалоданні абагульненымі спосабамі дзеянняў у сферы навуковых паняццяў. Таму асноўным зместам навучання павінны стаць навуковыя, а не эмпірычныя веды; навучанне павінна быць накіравана на фармаванне ў навучэнцаў тэарэтычнага мыслення.

Вызначэнне структуры навучальнай дзейнасці

Структура НД вызначаецца характарам узаемадзеяння яе элементаў. Адносна асноўных структурных элементаў НД да гэтага часу ў педагагічнай псіхалогіі няма адзінага меркавання. Ніжэй прывядзём некалькі пунктаў гледжання. В.У. Давыдаў лічыў, што ў структуру НД уваходзяць навучальныя сітуацыі (ці задачы), навучальныя дзеянні, дзеянні кантролю і ацэнкі.

Па У.У. Рэпкіну ў структуру навучальнай дзейнасці ўваходзяць:

- актуалізацыя наяўнай тэарэтыка-пазнавальнай цікавасці;
- вызначэнне канчатковай вучэбнай мэты;
- матывы;
- папярэдняе вызначэнне сістэмы прамежкавых мэт і спосабаў іх дасягнення;
- выкананне сістэмы ўласна-навучальных дзеянняў, цэнтральнае месца ў якой займаюць спецыфічныя пераўтварэнні прадмета і пабудова мадэлі;
- дзеянні кантролю;
- дзеянні адзнакі.

У канцы 50-х гг. XX ст. Д.Б. Эльконін прапанаваў агульную гіпотэзу пра структуру НД, пра яе значэнне ў псіхічным развіцці дзіцяці. На яго думку, у структуру НД уваходзяць: навучальная мэта; навучальныя дзеянні; дзеянні кантролю і працэсу засваення; дзеянні ацэнкі ступені засваення.

Структурныя кампаненты навучальнай дзейнасці:

1. матывы;
2. вучэбныя задачы (мэтапалаганне);

3. навучальныя дзеянні;
4. кантроль, які пераходзіць у самакантроль;
5. ацэнка, якая пераходзіць у самаацэнку.

Матывы навучальнай дзейнасці. У матывах навучальных дзеянняў канкрэтызуецца запатрабаванне НД, калі агульнае імкненне вучняў да засваення тэарэтычных ведаў накіравана на авалоданне цалкам вызначаным агульным спосабам рашэння некаторага класа прыватных задач.

Навучальная задача - гэта спецыфічная задача, рашэнне якой дазваляе засвоіць агульныя спосабы рашэння адносна шырокага кругу задач у дадзенай вобласці. Навучальная задача адрозніваецца ад канкрэтна-практычных задач тым, што яе мэта і вынік складаюцца ў змене дзеючага суб'екта, у творчым развіцці асобы вучня.

Навучальныя дзеянні – дзеянні, з дапамогай якіх рашаюцца навучальныя задачы, здзяйснююцца з дапамогай шматлікіх розных навучальных аперацый. Для таго каб вучні авалодалі спосабамі выканання навучальных дзеянняў, неабходна спачатку выконваць гэтыя дзеянні пры поўнай разгорнутасці ўсіх аперацый, якія ўваходзяць у склад гэтага дзеяння. Пры гэтым такія аперацыі павінны спачатку выконвацца альбо матэрыяльна з дапамогай нейкіх прадметаў, альбо матэрыялізавана з дапамогай іх знакавых замяняльнікаў, выяў. Толькі паступова, па меры адпрацоўкі тых ці іншых аперацый, працэс выканання дзеяння згортваецца і ў выніку выконваецца адразу як адзінае дзеянне.

Кантроль – адсочванне працэсу выканання дзеяння, супастаўленне атрыманых вынікаў з зададзенымі ўзорамі і пры неабходнасці ажыццяўленне карэкцыі як арыенціровачнай, так і выканаўчай частак дзеяння.

Ацэнка - ацэньванне паспяховасці засваення вучэбнай задачы.

Фарміраванне вучэбнай дзейнасці

Для фарміравання ў вучняў вучэбнай дзейнасці неабходна:

- каб дзеці авалодалі вучэбнымі дзеяннямі;
- каб дзейнасць вучняў становілася дзейнасцю па рашэнні навучальных задач, і пры гэтым яны ўсведамлялі, што яны не проста выконваюць заданні настаўніка, не проста пішуць, малююць, лічаць, а менавіта вырашаюць чарговую навучальную задачу. «Самае галоўнае пры фарміраванні вучэбнай дзейнасці, - адзначаў Д.Б. Эльконін - гэта перавесці вучня ад арыентацыі на атрыманне правільнага выніку пры вырашэнні канкрэтнай задачы да арыентацыі на правільнасць прымянення засвоенага агульнага спосабу дзеянняў».

- неабходна будаваць навучальны працэс, арганізоўваць яго так, каб паступова элементы саманавучання, самадзейнасці, самаразвіцця, самавыхавання сталі займаць у гэтым працэсе ўсё большае і большае месца. Для гэтага трэба з першых дзён заняткаў будаваць навучальны працэс на прынцыпе ролевага ўдзелу школьнікаў у яго арганізацыі і правядзенні. Гэта азначае, што паступова многія функцыі настаўніка павінны перадавацца вучнёўскаму самакіраванню. «Фарміраванне вучэбнай дзейнасці, – пісаў Д.Б.Эльконін, – ёсць працэс паступовай перадачы выканання асобных элементаў гэтай дзейнасці самому вучню для самастойнага выканання без умяшання настаўніка». І далей: «Ёсць падстава думаць, што больш рацыянальна пачынаць з фармавання самастойнага кантролю. Дзеці, перш за ўсё, павінны навучыцца кантраляваць адзін аднаго і саміх сябе».

Фарміраванне НД ёсць кіраванне дарослымі (настаўнікам, бацькамі, псіхолагам) працэсам станаўлення НД школьніка.

Узроставыя асаблівасці фарміравання вучэбнай дзейнасці	
Узрост	Асаблівасці вучэбнай дзейнасці
Малодшы школьны ўзрост	Пачынаецца ўвядзеннем вучня ў НД, затым адбываецца паступовае авалоданнем усімі яе кампанентамі; НД мае тут вядучае значэнне.
Сярэдні школьны ўзрост	Ідзе станаўленне адвольнасці НД, авалоданне вучнем яе агульнай структурай, усведамленне індывідуальных асаблівасцяў сваёй вучэбнай працы, выкарыстанне НД як сродка арганізацыі свайго ўзаемадзеяння з іншымі школьнікамі.
Старшы школьны ўзрост	Характарызуецца выкарыстаннем НД як сродка прафарыентацыі і прафпадрыхтоўкі, авалоданнем спосабамі самастойнай НД і самаадукацыі, а таксама пераходам ад засваення грамадска-выпрацаванага досведу НД да яго ўзбагачэння, г.зн. творчай даследчай пазнавальнай дзейнасці.

Асаблівасці навучальнай дзейнасці дзяцей з цяжкімі парушэннямі маўлення.

-
- Асаблівасці вучэбнай дзейнасці дзяцей з парушэннямі гаворкі: 1) няўстойлівасць увагі;
- 2) паніжаная працаздольнасць;
 - 3) недастатковая мэтанакіраванасць дзейнасці;
 - 4) нізкі ўзровень самакантролю (марудлівасць, растарможанасць) ;
 - 5) слабасць маўленчай рэгуляцыі.

Пры гэтым пакутуюць усе асноўныя зьёны дзейнасці:

- інструкцыя ўспрымаецца дзецьмі недакладна, фрагментарна;
- ім надзвычай цяжка засяродзіць сваю ўвагу на аналізе ўмоў задання і пошуку магчымых спосабаў і сродкаў яго выканання;
- дзеці з парушэннямі гаворкі, як правіла, не выкарыстоўваюць маўленчыя выказванні з мэтай удакладнення інструкцыі;
- заданні выконваюцца дзецьмі з памылкамі, характар памылак і іх размеркаванне ў часе якасна адрозніваецца ад нормы;
- усе віды кантролю (папярэдні, бягучы і выніковы) з'яўляюцца несфарміраванымі або значна парушанымі, прычым найбольш пакутуюць папярэдні і бягучы віды кантролю.

Выкарыставаная літаратура:

1. Асмолов, А.Г. Как проектировать универсальные учебные действия в начальной школе: от действия к мысли: пособие для учителя / [А.Г. Асмолов, Г.В. Бурменская, И.А. Володарская и др.]; под ред. А.Г. Асмолова. – М.: Просвещение, 2008. – 151 с.
2. Выготский, Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский. – Москва: Лабиринт, 2012. – 350 с.
3. Давыдов, В.В. Теория развивающего обучения / Рос. акад. образования, Психол. ин-т, Междунар. ассоц. "Развивающее обучение". – М.: ОПЦ "ИНТОР", 1996. – 542 с.
4. Елецкая, О.В. Формирование учебной деятельности у школьников с дизорфографией : учеб.-метод. пособие / О. В. Елецкая. – М. : Нац. кн. центр, 2016. – 160 с.
5. Старовойтова, Т. А. Формирование умений учебной деятельности младших школьников : учеб.-метод. материалы / Т. А. Старовойтова. – Могилев : Могилев. гос. ун-т. , 2017. – 88 с.

Дзякую за ўвагу!

